

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

РОЗГЛЯНУТО

Науково-методичним центром
ІММВ

Протокол №_3_ від _12 червня
Завідувач НМЦ ІММВ

_____ Куриш С.М.

Кафедрою методики викладання
суспільно-гуманітарних
дисциплін

Протокол №_3_ від __14 червня
Завідувач кафедри

_____ Сахновський О.Є.

СХВАЛЕНО

Науково-методичною радою Інституту
післядипломної педагогічної освіти

Чернівецької області

Протокол №_____ від _____

Голова науково-методичної ради
ІППОЧО

_____ Г.І.Білянін

**Методичні рекомендації щодо викладання
іноземних мов у 2018/2019 навчальному році**

**Укладачі:
С.М.Куриш
Н.В.Блажевська
Т.С.Вірста
К.Г.Худик
І.І.Лопатюк**

Чернівці, 2018

Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2018/2019 н.р.

Вивчення іноземних мов у 2018/2019 навчальному році буде здійснюватися за декількома Державними стандартами та типовими освітніми програмами, а саме:

- **для учнів 1 класів** — за новим Державним стандартом початкової освіти, затвердженим Постановою КМУ від 21 лютого 2018 року № 87, та «Типовою освітньою програмою», розробленою під керівництвом О. Я. Савченко» і «Типовою освітньою програмою», розробленою під керівництвом Р. Б. Шияна;
- **для учнів 2—4 класів** — за Державним стандартом початкової загальної освіти, затвердженим Постановою КМУ від 20 квітня 2011 року № 462, та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти I ступеня (початкова освіта), затвердженою наказом МОН від 20.04.2018 № 405;
- **для учнів 5—9 класів** — за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти, затвердженим Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392, та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти II ступеня (базова середня освіта), яка розроблена на виконання Закону України «Про освіту», затвердженою наказом МОН від 20.04.2018 № 408;
- **для учнів 10—11 класів** — за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти, затвердженим Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392, та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта), яка розроблена на виконання Закону України «Про освіту» і затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 407.

Відповідно до нового Закону України «Про освіту» Типова освітня програма визначає: загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграцію, а також логічну послідовність їх вивчення, які натеper подані в рамках навчальних планів.

Навчальний план для класів закладів середньої освіти розроблено відповідно до Державного стандарту, з метою його впровадження у частині повної загальної середньої освіти з 1 вересня 2018 року. Він містить загальний обсяг навчального навантаження та тижневі години на вивчення базових предметів, вибірково-обов'язкових предметів, профільних предметів і спеціальних курсів, а також передбачає години на факультативи, індивідуальні заняття тощо.

Як і в минулі роки, інваріанта складова навчального плану основної школи (1—11 класи) забезпечує реалізацію змісту іншомовної освіти на рівні Державного стандарту.

Предмети та курси за вибором визначаються закладами освіти в межах гранично допустимого навчального навантаження з урахуванням інтересів та потреб учнів, а також рівня навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу.

Як і в попередні роки, заклад освіти має право вибору щодо вивчення

другої іноземної мови. Рішення про запровадження вивчення другої іноземної мови приймається, залежно від умов для такого вивчення, закладом освіти самостійно.

Залишається чинним наказ Міністерства від 07.08.2015 № 855 «Про внесення змін до навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів», згідно з яким збільшено години на вивчення іноземної мови за рахунок варіативної складової. Рішення про збільшення годин на вивчення іноземної мови за рахунок варіативної складової на всіх ступенях освіти приймається залежно від наявності умов для такого вивчення, закладом освіти самостійно.

Типові освітні програми з іноземних мов містять низку тем і питань, що безпосередньо пов'язані з проблематикою інтегрованих змістових ліній. Програми не обмежують смислове та лінгвістичне наповнення інтегрованих змістових ліній, а лише пропонують орієнтовні шляхи їх реалізації. Вчителі можуть наповнити новим міжпредметним змістом й інші теми, створювати альтернативні можливості для поєднання різних знань та умінь, а також навчальних методів з метою формування ключових життєвих компетентностей та досягнення цілісності навчальної програми й навчального процесу відповідно до потреб певного класу. **Дозволяється використовувати підручники, що видані в поточному році та в попередні роки, враховуючи при цьому зміни в програмах.** Щодо додаткової навчально-методичної літератури, то вчитель вільний у її виборі й може застосовувати таку, що найкраще реалізує його методику навчання та компетентнісний потенціал предмета «Іноземні мови». Програма не обмежує самостійність і творчу ініціативу вчителя, передбачаючи гнучкість у виборі та розподілі навчального матеріалу відповідно до потреб учнів та обраних засобів навчання.

У закладах освіти може використовуватися лише те навчально-методичне забезпечення, що має відповідний гриф Міністерства освіти і науки України. **Особливу увагу варто звернути на використання автентичних засобів навчання, авторами яких є носії іноземних мов та які рекомендовані МОН України до використання в школах.** Із зазначеним переліком можна буде ознайомитись на сайті Міністерства освіти і науки України www.mon.gov.ua та на сайті Інституту модернізації змісту освіти www.imzo.gov.ua.

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Здійснення контролю забезпечує своєчасне корегування навчального процесу з метою приведення його до рівня, заданого програмою й стандартом, що окреслюють очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Зміст навчання іноземної мови охоплює такі види мовленнєвої діяльності: рецептивні, продуктивні та інтеракційні. Для участі в них необхідні такі уміння: сприймання на слух, говоріння, читання та письмо. Для виявлення рівня володіння кожним умінням розроблені відповідні критерії.

Мовленнєві уміння є основою для реалізації системи контролю над ходом і якістю засвоєння учнями змісту навчання іноземної мови.

Учні з самого початку навчання повинні знати, яких результатів від них очікують. У цьому полягає й певний стимул до підвищення якості своїх

знань і умінь.

Основними видами оцінювання з іноземної мови є **поточне** (не поурочне), **тематичне, семестрове, річне оцінювання та підсумкова державна атестація**.

Основною ланкою в системі контролю в закладах освіти є поточний контроль, що проводиться систематично з метою встановлення правильності розуміння навчального матеріалу й рівнів оволодіння ним та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання.

Основна функція поточного контролю - навчальна. Питання, завдання, тести спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою групи.

Тематичне оцінювання проводиться на основі **поточного** оцінювання. Окремого оцінювання для виставлення тематичних оцінок не передбачено. Під час виставлення тематичного балу результати перевірки робочих зошитів не враховуються.

Наступною ланкою в системі контролю є семестровий контроль, що проводиться періодично з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем, розділів семестру й підтвердження результатів поточних балів, отриманих учнями раніше. Семестровий контроль проводиться двічі на рік.

Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються викладачем з урахуванням рівня навченості, що дозволяє реалізувати диференційований підхід до навчання.

Семестровий контроль проводиться за чотирма **уміннями** (аудіювання, говоріння, читання, письмо). У журналі робиться, наприклад, такий запис:

5.12. Контроль аудіювання	18.12. Контроль говоріння	22.12. Контроль читання	25.12. Контроль письма
---------------------------------	---------------------------------	-------------------------------	------------------------------

Звертаємо увагу, що «Контроль» не є контрольною роботою і може бути комплексним та проводитись у формі тестування.

Оцінка за семестр ставиться на основі поточного оцінювання (тематичного) та оцінок контролю з чотирьох умінь.

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 1 КЛАСУ З ІНОЗЕМНИХ МОВ

Оцінювання навчальних досягнень з іноземних мов учнів 1 класів здійснюється відповідно до загальних орієнтовних вимог до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Воно є словесним і не допускає заміни оцінок іншими зовнішніми атрибутами (зірочками, смайликами тощо), оскільки вони лише підміняють бальну форму. Оцінювання має переважно формувальний характер. Такий характер оцінювання можна забезпечити використанням **мовного портфоліо**, основна суть якого полягає в тому, щоб показати все, на що здібні учні. Через твердження «Я знаю», «Я вмю» акцентуються навчальні досягнення учнів, розвивається здатність до самооцінювання, поступово збільшується відповідальність за власне навчання.

Під час іншомовного навчання у 1 класі вчитель повинен розуміти, що на відміну від більш дорослої аудиторії, молодші школярі потребують оцінки не стільки результату, скільки процесу навчання. Кожен учень має власний стиль і темп навчання. Тому важливо усвідомлювати, що навіть вербальне оцінювання учня вчителем не повинне стати причиною заниженої самооцінки молодшого школяра, що неминуче позначається на його навчальній мотивації й успішності.

Під час організації навчання взагалі й контролю в 1 класі зокрема важливо створювати для учнів ситуацію успіху. Діти дуже чутливі до оцінювання їх учителем. Молодші школярі мають характерну особливість сприймати оцінку за виконання якогось завдання як оцінювання себе, а тому негативну оцінку вони розуміють як вияв негативного ставлення до себе з боку вчителя.

Враховуючи цю вікову особливість, а також важливу роль початкової школи як «стартового майданчика» для того, щоб задати правильну «траєкторію польоту» не тільки у навчальній діяльності, а й в особистісному розвитку, вчителю бажано використовувати систему *змістовної оцінки*, яка на етапі 1 класу має включати два обов'язкових компоненти:

- 1) доброзичливе ставлення до учня як до особистості;
- 2) позитивне ставлення до зусиль учня, спрямованих на розв'язання задачі (навіть якщо ці зусилля не дали позитивного результату).

У роботі з молодшими школярами виправдовує себе система, за якою вони одержують тільки позитивну оцінку. Це дає можливість підтримати слабких учнів, запропонувавши їм легше завдання, тобто оцінюються зусилля кожного, враховуючи індивідуальні здібності.

Інші компоненти змістовної оцінки, такі як конкретний аналіз допущених учнем помилок і труднощів, що постали перед ним, та конкретні вказівки про те, як покращити досягнутий результат, не є предметом розгляду в 1 класі, але стають актуальними на подальших навчальних етапах у початковій школі.

У процесі засвоєння знань для першокласника важливе значення має становлення елементів рефлексії, спрямованих на спостереження своїх дій та дій однокласників, осмислення своїх суджень, дій, учинків з огляду на їх відповідність меті діяльності, оскільки початкові навички рефлексії як особистісного новоутворення в повному обсязі мають сформуватися тільки наприкінці молодшого шкільного віку.

Слід зазначити, що здатність до персональної (автономної) рефлексії в дітей 6—7 років є достатньо обмеженою, але можливості для її розвитку актуалізуються в груповій формі. Умовою розвитку рефлексії в цьому віці є включення дитини у взаємодію з наступним (ретроспективним) відтворенням фактичних актів дій та комунікацій у контексті особистісного та спільного значення. Таким чином закладаються основи для самоспостереження і спостереження, які виводяться на рефлексивний рівень у майбутньому. Спонукають до рефлексії запитання: «Про що нове дізнався на уроці?», «Що привернуло твою увагу?», «Що нового у спілкуванні?», «Що тебе найбільше схвилювало (що нового в емоціях)?».

Отже, будучи другим рівнем цілісності рефлексії (на якому дитина відображає, усвідомлює, розуміє), запитання породжують у дітей перший (відображувальний/ вичленовувальний) рівень цілісності рефлексування-

фіксації, а самі запитання для дітей мають значення як насиченість середовища рефлексивними зразками. При цьому треба уникати запитань «Що сподобалось?», «Що не сподобалось?» без попередньої операціоналізації цього узагальнення. Такі рефлексивні дії здебільшого мають вбиратися дитиною у збагаченому середовищі самостійно, ніж їх треба навчати.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧНІВ 1-Х КЛАСІВ З ІНОЗЕМНИХ МОВ

Під час навчання першокласників мови вчитель повинен враховувати відсутність попереднього навчального досвіду в маленького учня, а тому — спиратись на досвід, набутий ним у дошкільний період (уміння розглядати й обговорювати зображене на малюнках; навички розмальовувати, вирізати, клеїти, ліпити, співати, танцювати, розповідати вірші, виконувати фізичні рухи, розігрувати короткі сценки тощо).

Гра, як відомо, є природним середовищем спілкування дітей. Для набуття первинного іншомовного комунікативного досвіду варто застосовувати різноманітні ігрові завдання: ситуативні, змагальні, ритмомузичні та художні, усвідомлюючи їхній потенціал в іншомовному навчанні. Використовуючи гру на уроці, вчителю потрібно чітко розуміти той дидактичний результат, який планується отримати. Але цей результат не може бути мотивом для діяльності дитини. Гра повинна змінювати взаємини між дітьми й дорослим учителем: учителю бажано шукати можливість брати участь і грати разом з дитиною тому, що атмосфера гри руйнується під оком стороннього спостерігача.

Для ефективного іншомовного навчання учнів і для розвитку різноманітних здібностей дитини засобами ІМ слід враховувати потреби учнів з різними стилями сприйняття: аудіалів, вербалів, візуалів та кінестетиків. Тому вчителю рекомендується використовувати різноманітні навчальні стратегії та стилі навчання, що допомагають кожному учневі усвідомити свій потенціал і проявити себе.

Навчання через прямий досвід (Total physical response) є адекватним підходом для іншомовного навчання шестиліток, адже діти в цьому віці не розуміють абстракції. Цей підхід передбачає, що дитина має фактично зробити або зобразити за допомогою пантоміми те, що вона говорить або чує.

Метод розповідання історій надає можливість для «занурення» дітей в іншомовну атмосферу, для ознайомлення зі світом. Робота над історіями у початковій школі виробляє звичку до прослуховування, а потім і до читання і, таким чином, закладає основу для занять на подальших етапах вивчення ІМ.

Для кращого засвоєння слів, фраз, усього тексту «історії» пропонується сюжет розмалювати, зобразити на макеті, виготовити з пластиліну, паперу, розіграти за допомогою ляльок. При цьому нічого спеціально не заучується напам'ять. Діти відтворюють стільки, скільки самі зможуть: спочатку з допомогою дорослих, а потім самостійно. Є багато видів театру для дітей (тіньовий, настільний, пальчиковий, іграшковий тощо) і зазвичай прийоми театру забезпечують можливість розіграти найрізноманітніші елементарні комунікативні ситуації відповідно до віку дитини.

Перед тим, як розпочати читання й письмо, потрібно створити необхідну

базу: навчити дитину артикулювати й розпізнавати звуки, щоб було що позначати літерами, навчити певної кількості англійських слів, щоб було що прочитати і записати. А тому навчання літер та формування первинних навичок письма варто розпочинати після ввідного усного курсу.

ВЕДЕННЯ ШКІЛЬНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

У початковій школі (1—4 класи) зошити перевіряються після кожного уроку у всіх учнів.

У 5—9 класах зошити перевіряються один раз на тиждень.

У 10—11 класах у зошитах перевіряються найбільш значимі роботи, але з таким розрахунком щоб один раз на місяць перевірялись роботи всіх учнів.

До виправлення помилок у письмових роботах учителі можуть підходити диференційовано, враховуючи вікові особливості учнів та рівень сформованості відповідного уміння у конкретного учня/учениці: виправляти помилки власноруч; підкреслювати слово/вираз тощо з помилкою; підкреслювати саму помилку з метою самостійного виправлення її учнем/ученицею; позначати рядок, у якому є помилка, на полях з метою самостійного пошуку та виправлення помилки учнями.

Відповідно до загальних вимог до ведення класного журналу «Записи в журналі ведуться державною мовою. З іноземних мов частково допускається запис змісту уроку та завдання додому мовою вивчення предмета». Зошити підписуються виучуваною мовою.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ

Поділ класів на групи здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міносвіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128. При поглибленому вивченні іноземної мови клас ділиться на групи з 8—10 учнів у кожній (не більше трьох груп); при вивченні іноземної, що не є мовою навчання, а вивчається як предмет, клас чисельністю понад 27 учнів ділиться на дві групи.

Відповідно до загальних напрямків роботи на серпневій студії пропонуємо обговорити такі питання:

- **Концепція Нової української школи та «Рекомендації Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти упродовж життя»;**
- цінності, ставлення та знання учнів як визнання культурної багатоманітності, світоглядів і практик;
- методичні та змістовні виклики навчального заняття з іноземної мови та шляхи їх вирішення;
- інтенсифікація освітнього процесу з іноземної мови на основі упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, використання мобільних додатків тощо;

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий керівник українського видання доктор пед. наук, професор С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2013. – 273 с.

Франкомовні сайти та он-лайн видання

1. <http://www.lepointdufle.net/references.htm-le>
2. www.francaisfacile.com
3. <http://www.infrance.ru>
4. www.rfi.fr
5. www.edufle.net

Англомовні сайти та он-лайн видання

1. www.iatefl.org
2. www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish
3. www.teachingenglish.org.uk
4. <http://education.guardian.co.uk/tefl>
5. www.teacherportfolio.cambridgeesol.org

Німецькомовні сайти та он-лайн видання

1. www.hueber.de/schritte-international
2. www.hueber.de/schritte
3. www.hueber.de/schritte-plus
4. www.hueber.de/deutsch-als-fremdsprache/veranstaltungen
5. www.sowieso.com